

Mario Vargas Llosa

DON RIGOBERTO'NUN NOT DEFTERLERİ

♥
CAN

İspanyolca aslından
çeviren
PERAL BAYAZ CHARUM

Mario Vargas Llosa
DON RIGOBERTO'NUN
NOT DEFTERLERİ

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

ISBN 975-510-894-7

© Mario Vargas Llosa, 1997 / Agencia Literaria Carmen Balcells, S.A. /
Can Yayınları Ltd. Şti. (1998)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevi'nde basıldı. (1999)
Dizgi: Serap Kılıç

Mario Vargas Llosa
DON RIGOBERTO'NUN
NOT DEFTERLERİ

ROMAN

İspanyolca aslından
çeviren
PERAL BAYAZ CHARUM

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

Özgün adı
Los cuadernos de don Rigoberto

MARIO VARGAS LLOSA'NIN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI

AND DAĞLARINDA TERÖR / roman
DON RIGOBERTO'NUN NOT DEFTERLERİ / roman
ELEBAŞILAR / HERGELELER / öykü
JULIA TEYZE / roman
KENT VE KÖPEKLER / roman
MASALCI / roman
MAYTA'NIN ÖYKÜSÜ / roman
PALOMINO MOLERO'YU KİM ÖLDÜRDÜ / roman -
ÜVEYANNEYE ÖVGÜ / roman
YEŞİL EV / roman

Mario Vargas Llosa, 28.3.1936'da Arequipa'da (Peru) doğdu. Lima'da eğitim gördü, Madrid'de oturdu. Yirmi altı yaşında kaleme aldığı *Kent ve Köpekler*'le bir anda ünlendi. 1966'da yazdığı *Yeşil Ev* ününe ün kattı. Bu iki kitapla çok sayıda ödül aldı. Çeşitli Avrupa ve Kuzey Amerika üniversitelerinde ders verdi. 1987 yılında ülkesinde politikaya atıldı. 1990 yılında başkanlık seçimlerine katıldıysa da kazanamadı. 1995 Kasımında İspanyol dilinde yazılmış eserlere verilen en önemli ödül olan Cervantes Ödülünü kazandı. Şimdi karısı ve üç çocuğuyla Avrupa'da yaşamaktadır.

İnsan, düş kurduğunda bir tanrı ve düşündüğünde yalnızca bir dilenci...

HÖLDERLIN, *Hyperion*

Yaşamımı eylemlerimle değerlendiremem, şans onları yüceltmeme fırsat vermedi. Yaşamıma anlam veren fantezilerim.

MONTAIGNE

I. FONCHITO'NUN DÖNÜŞÜ

Kapı çalındı. Doña Lucrecia açmaya gitti ve açar açmaz karşısında, Olivar de San Isidro'nun yaşlı ve eğri büğrü ağaçlarının oluşturduğu manzaranın önünde Fonchito'nun, altın sarısı buklelerin süslediği başını ve mavi gözlerini gördü. Birden çevresindeki her şey dönmeye başladı.

"Seni çok özlüyorum, üveyanne," diye çok iyi tanıdığı bir ses geldi kulağına. "Bana hâlâ kızgın mısın? Senden özür dilemeye geldim. Beni bağışlayacak mısın?"

"Sen, sen ha?" Doña Lucrecia kapının tokmağına tutunmuş, ancak duvara dayanarak ayakta durabiliyordu. "Buraya gelmeye utanmıyor musun?"

"Akademiden kaçtım," dedi çocuk, resim defterini ve boya kalemlerini göstererek. "Seni çok özlüyorum, gerçekten. Yüzün niye sarardı?"

Doña Lucrecia:

"Aman Tanrım! Aman Tanrım!" diyerek geri geri gitti ve kapının yanında duran *kolonial* taklidi iskemleye çöktü kaldı. Yüzü bembeyaz olmuştu, elleriyle gözlerini kapatıyordu.

"N'olur ölme!" diye bir çığlık attı çocuk korku içinde.

Doña Lucrecia -bayıldı bayılacak- bir çocuk silüetinin eşikten içeri atlayarak kapıyı kapattığını ve önünde diz çöküp ellerini ovuşturmaya başladığını fark edebildi, o kadar. Oğlan afallamıştı: "Ne olur ölme, bayılma lütfen!" Doña Lucrecia kendini toparlamak için olağanüstü çaba harcıyordu. Konuşmaya başlamadan derin bir soluk aldı. Bir anda sesinin kısılmasından korkuyor, usul usul soluk almaya çalışıyordu.

"Hiçbir şeyim yok, iyiyim. Seni burada göreceğim hiç aklıma gelmezdi. Ne cesaretle geldin? Hiç vicdan azabı duymuyor musun?"

Fonchito hâlâ dizleri üstünde, Doña Lucrecia'nın ellerini öpmeye çalışıyordu.

"Beni bağışladığını söyle, ne olur üveyanne," diye yalvardı. "Söyle, ne olursun. Sen gittikten sonra evin bütün tadı kaçtı. Okul çıkışında kaç kez gelip seni gözetledim. Kapını çalmak istiyordum ama cesaret edemiyordum. Beni hiç bağışlamayacak mısın?"

"Asla!" diye yanıtladı Doña Lucrecia, tam bir kararlılık içinde. "Yaptıklarını asla bağışlamayacağım, kötü kalpli çocuk."

Ama Doña Lucrecia'nın iri siyah gözleri sözlerinin tam tersine merak ve hoşnutlukla, hatta belki biraz da şefkatle bakıyordu Fonchito'nun bukleli dağınık saçlarına boynunun şişkin, mavimsi damarlarına, sarı saçları arasından uçlarını uzatmış iri kulaklarına, üniformasının lacivert ceketi ve gri pantolonun içindeki küçücük havalı bedenine. Burnuna futbol maçlarının gençlik kokusu, Onofrio'nun dondurma ve karamela kokuları doluyor, ergenlik çağındaki erkek çocukların sesleri değişirken çıkardıkları o bir ince, bir kalın tiz sesler kulaklarında çınlıyordu. Sonunda elleri Fonchito'nun öpücükleriyle ıslanmayı kabul etti.

"Üveyanneciğim, seni çok seviyorum," diye mırıldandı Fonchito. "İnanmayacaksın, ama babam da seni çok seviyor."

Tam o sırada mutfağa giden koridorda tarçın rengi, çevik silueti çiçekli önlüğüyle çevrili, başında yazması, elinde toz almak için kullandığı tüyle Justiniana belirdi. Onları görünce olduğu yerde kalakaldı.

"Küçükbey Alfonso!" diye mırıldandı, gözlerine inanamıyarak. "Fonchito! İnanamıyorum!"

"Baksana, şuna bak!" diye bağırdı Doña Lucrecia, olduğundan daha öfkeli görünmeye çalışarak. "Bu eve gelme cüretini gösteriyor. Benim hayatımı mahvedip, Rigoberto'ya o darbeyi indirdikten sonra şimdi de af dileyip timsah gözyaşları akıtıyor. Böyle yüzüzlük gördün mü hiç, Justiniana?"

Ama Doña Lucrecia bunları söylerken bile Fonchito'nun heyecanla, ağlayarak öpmeye çalıştığı upuzun tırnaklı ellerini çocuğun ellerinden kurtarmaya yeltenmiyordu.

"Hadi git, küçükbey Alfonso," dedi hizmetçi kız, o şaşkınlıkla sizli konuşmayı unutmuş sen diye hitap etmeye başlamıştı. "Hanımefendinin ne hale geldiğini görmüyor musun? Hadi çabuk git, Fonchito."

"Beni bağısladığını söylerse hemen giderim," diye yalvardı çocuk, yüzü Doña Lucrecia'nın elleri arasında, iç çekerek. "Sen de bir merhaba bile demeden azarlamaya başladın beni, Justita. Ben sana ne yaptım ki? Seni de çok seviyorum, evden gittiğin gün bütün gece ağladım."

"Sus, yalancı seni. 'Tanrı bir' dediğine bile inanmıyorum senin," dedi Justiniana, Doña Lucrecia'nın saçlarını düzelterek. "Size kolonyalı bir havlu getireyim mi, hanımcığım?"

"Bir bardak su getir en iyisi. Merak etme, iyiyim. Bu yumurcak beni sersemletti, o kadar."

Ve sonunda, usulcacık çekti ellerini Fonchito'nun elleri arasından. Çocuk hâlâ ayaklarının dibindeydi, ağlamayı bırakmıştı ama hıçkırıklarını zor tutuyordu. Gözleri kan çanağı gibiydi, yanaklarından yaşlar süzülüyordu. Ağzının bir ucundan incecik bir salya sarkıyordu. Doña Lucrecia gözlerini kaplayan buğulu sisin arasından çocuğun yüz hatlarını inceledi: burun kıvrımları, dudaklar, gururla dikilen küçücük çene ve ortasındaki çukur, bembeyaz dişler. Çocuk İsa'nın yüzünü andıran o masum yüzü tirmiklamak, tokatlamak geldi içinden. İki yüzlü! Yahuda! O kadarla da kalmayıp boynunu ısırıp, bir vampir gibi kanını emmek istiyordu.

"Baban buraya geldiğini biliyor mu?"

"Ne diyorsun, üveyanne!" diye yanıtladı Fonchito hemen, gizli bir şey söylüyormuş gibi ses tonunu alçaltarak. "Bilse, kimbilir beni ne yapardı! Adını hiç ağzına almıyor ama ben onun da seni çok özlediğini biliyorum. Yemin ederim, bütün gün aklı sende. Ondan gizli geldim buraya. Akademiden kaçtım. Haftada üç gün gidiyorum akademiye, okuldan sonra. Sana yaptığım resimleri göstereyim mi? Ne olur beni bağısladığını söyle, üveyanneciğim."

"Söylemeyin ve hemen kovun onu, hanımefendi," dedi elinde bir bardak suyla geri dönen Justiniana. Doña Lucrecia sudan birkaç yudum içti. "Güzel yüzüne, tatlı sözlerine kanmayın. Bu çocuk şeytanın ta kendisi, biliyorsunuz. Size gene kötülük eder, hem de birincisinden daha beter bir kötülük."

"Öyle deme Justita," dedi Fonchito, yeniden ağlamaklı bir sesle. "Yemin ederim yaptıklarımın çok pişman oldum üveyanne. Gerçekten yaptığımın kötü olduğunu bilmiyordum. Ben böyle olsun istemedim. Evden gitmeni ister miydim? Babamla yalnız kalalım ister miydim hiç?"

"Ben gitmedim," dedi Doña Lucrecia, dişlerini sıkarak. "Rigoberto bir orospuyu kovar gibi attı beni evden. Hep senin yüzünden."

"Ayıp şeyler söyleme üveyanne." Çocuk utanmış gibi ellerini havaya kaldırarak karşı çıktı. "O sözler senin ağzına yakışmıyor."

Tüm öfke ve acısına karşın Doña Lucrecia gülmemek için kendini zor tuttu. Ona küfretmek yakışmıyormuş! Akıllı ve duygulu yavrucak, öyle mi? Justiniana haklıydı, bu çocuk melek yüzlü bir yılandı, bir şeytandı.

Çocuk birden keyifle yerinden sıçradı:

"Gülüyorsun, üveyanne! Yani bağışladın mı beni? Söyle, n'olur, bağışladığınızı söyle."

Ellerini çırpıyordu. Mavi gözlerinde hüznün yerini yabansıl bir pırıltı almıştı. Doña Lucrecia çocuğun parmaklarında mürekkep lekeleri olduğunu fark etti. İstemeyerek heyecanlandı. Gene bayılmak üzere miydi yoksa? Tam da sırası! Ne garip duygular! Girişteki aynada kendini gördü: yüzüne her zamanki anlatımı vermeyi başarmıştı, yalnızca yanakları hâlâ hafifçe kızarıktı ve göğsü hızlı hızlı inip kalkıyordu, o kadar. Mekanik bir hareketle sabahlığının açık yakasını kapattı. O gencecik yaşına karşın nasıl bu kadar utanmaz, bu kadar küstah, bu kadar art niyetli olabiliyordu bu çocuk? Justiniana kafasından geçirdiklerini okurcasına "Bu kadar zayıf olmayın hanımefendi, bağışlamaya kalkmayasınız sakın. Aptallık etmeyin!" der gibi bağıyordu Doña Lucrecia'ya. Sıkılğanlığını yenmeye çalışarak sudan bir-iki yudum daha içti. Buz gibiydi su, iyi geldi. Çocuk

Doña Lucrecia'nın boшта kalan elini yeniden tutmuş öpmeye çalışılıyordu.

"Sağol, üveyanneciğim. Çok iyisin. Biliyordum beni affedeceğini, onun için gelmeye cesaret ettim. Sana resimlerimi göstermek istiyorum. Sana Egon Schiele'den söz etmek istiyorum, onun yaşamından ve resimlerinden. Büyüyünce ne olmak istediğimi ve daha neler neler... Büyüyünce ne olacağım biliyor musun? Ressam! Ressam olacağım üveyanne."

Justiniana korkmuş gibi başını sallıyordu. Dışarıda arabaların motor sesleri ve klaksonlar San Isidro'da akşamın çöküşünü selamlıyorlardı. Doña Lucrecia salonun tül perdesi arasından çıplak dallara, zeytin ağaçlarının boğum boğum gövdelerine bakılıyordu. Bu manzara ne kadar da tanıdıktı. Bu kadar yüz vermek yeter, şimdi kararlı davranma zamanı.

"Tamam, Fonchito," dedi sert bir ses tonuyla, her ne kadar içinden gelmesede. "Şimdi, lütfen hemen git."

"Olur, üveyanne," diye zıplayarak kalktı çocuk. "Sen nasıl istersen. Her zaman istediğini yapacağım, sözünü dinleyeceğim. Göreceksin, ne iyi bir çocuk olacağım."

Sesinde ve yüzünde üzerinden büyük bir yük kalkmış, kendisiyle barışık birinin anlatımı vardı. Alnına bir tutam saç düşmüştü, gözleri sevinçle parılıyordu. Doña Lucrecia arka cebinden bir mendil çıkarıp burnunu sildiğini gördü. Sonra da yerden çantasını, resim dosyasını ve kalem kutusunu aldı, gözlerini Doña Lucrecia ve Justiniana'dan ayırmadan eli kolu dolu, gülümseyerek geri geri kapıya doğru uzaklaştı.

"İlk fırsatta yine bir kaçamak yapar ziyaretine gelirim, üveyanne," diye neşeyle bağırды kapıdan çıkmadan. "Tabii, senin de, Justiniana."

Sokak kapısı kapanınca Doña Lucrecia ve Justiniana bir an sessiz, kıpırdamadan oldukları yerde kaldılar. Bir süre sonra Bakire Pilar Kilisesi'nin çanları duyuldu, bir yerlerde bir köpek havlamaya başladı.

"İnanılır gibi değil..." diye fısıldadı Doña Lucrecia. "Bu eve ne yüzle geliyor?"

"Asıl inanılması güç olan ona bu kadar iyi davranmanız," diye karşı çıktı hizmetçi kız. "Onu nasıl affedebildiniz? Beye-

Mario Vargas Llosa

DON RIGOBERTO'NUN NOT DEFTERLERİ

Peru'nun Lima kentinde geçen bu romanın 'yüzeydeki' konusu üvey anne, baba ve delikanlı arasında yaşanan garip ilişkiler; derindeki ise toplumun kimi kurumlarına, katmanlarına ve düşünce kalıplarına yönelik eleştiri ve başkaldırı. Bir sigorta şirketinde üst düzey yönetici olarak çalışan varlıklı *Don Rigoberto*, cinsel fantezilerini not ettiği defterine, her türlü kurumsallaşmaya karşı çıkan, hazcılığın ve bireyciliğin savunuculuğunu yapan görüşlerini de yazar. Baskıcı bir babanın gölgesi altında yaşayan delikanlının, göz kamaştıran güzellikteki üvey annesine tutulması anlatılırken, yirmi sekiz yaşında ölen *Egon Schiele*'ye vurgun, resimlerinde cinselliği işleyen bu ressamla kendini özdeşleştiren bu gencin şaşırtıcı hayalgücü de konu ediliyor bu romana. Gençlik yıllarının aksine, ileriki yaşlarda kurumsallaşmaya, bireyin sürü insanına dönüştürülmesine şiddetle karşı çıkan Peru'lu usta romancı *Mario Vargas Llosa*, bu inançlarını, kendi yaşamından bazı küçük motifleri de ekleyerek bu kitabında da savunuyor. Latin Amerikalı birçok yazar gibi *Mario Vargas Llosa* da yaşamı ve hazzı yücelten, kişisel özgürlüğü göklere çıkararak bir anlayışla kaleme alıyor yazdıklarını.

Kapaktaki resim: GUSTAV KLIMT

ISBN 975-510-894-7

9 789755 108940 >